

ELS MATERIALS CURRICULARS DES DEL PUNT DE VISTA DE LA LOE. UNA VISIÓ VALENCIANA

Escrito por Ferran Oltra Llin i Ignasi Carbonell García. Mestres i autors de materials curriculars.

RESUMEN

Los materiales curriculares tienen la función de ayudar al profesor a pasar del Decreto de Currículo de enseñanzas mínimas a la elaboración progresiva de los Proyectos curriculares de centro y de las programaciones de aula.

Los materiales curriculares, dentro del conjunto de materiales didácticos diversos, son el soporte más utilizado para presentar los contenidos sobre los que se realizan muchas de las actividades escolares.

ABSTRACT

CURRICULAR MATERIALS ACCORDING TO THE ORGANIC ACT OF EDUCATION 2006. AN OUTLOOK FROM VALENCIA

By Ferran Oltra Llin and Ignasi Carbonell García, teachers and curricular material authors.

Curricular materials have the purpose of helping teachers to go from the curriculum decree of Minimal Teaching to the School Project and the classroom teaching schedule.

Text-books are, among the collection of varied curricular material, the most widely used carrier to show the contents on which many of school activities are carried out.

Una concepció prèvia sobre el paper dels materials didàctics i curriculars

Els materials o recursos didàctics en un concepte ample hi són arreu, el propi context vital dels alumnes ens proporciona infinitat d'eines d'aprenentatge. Explorar conjuntament el món en totes les seues manifestacions i interioritzar experiències és la millor manera de construir el propi coneixement que recomanen a tots els professionals educatius. No obstant això, els materials curriculars, dins el conjunt de materials didàctics diversos, són els suports més utilitzats per presentar els continguts i/o sobre els que es realitzen moltes de les activitats escolars

Els materials curriculars tenen la funció d'ajudar els professors a passar del Decret de Currículum amb els ensenyaments mínims a l'elaboració progressiva dels Projectes Curriculars de Centre i de les programacions de cicle i aula. És a dir, la seua missió és desenvolupar i concretar el currículum oficial fins al tercer nivell de concreció, encara que no mai han de ser l'eix central de l'experiència educativa. L'equip docent ha de planificar el seu ús subordinat al seu estil professional, a les característiques individuals del seu alumnat, a les necessitats del seu context sociolingüístic i cultural i a les aspiracions educatives i transformadores de l'equip docent del centre.

Contribució dels materials curriculars al desenvolupament de les competències bàsiques i l'atenció a les canviants demandes educatives

No obstant això i reconeguda la importància cabdal dels materials curriculars com a organitzadors del procés d'ensenyament, haurem d'explicitar algunes qüestions que aquells no poden obviar si volen contribuir de manera eficient als reptes plantejats.

D'una banda cadascuna de les àrees té l'objectiu de contribuir a desenvolupar les competències bàsiques, les quals tenen un marcat caire transversal - i cadascuna de les competències ha de desenvolupar-se i construir des de diferents àrees.

D'altra si considerem els canvis substancials que s'estan produint a l'entorn social, un dels quals com és la globalització econòmica, amb dues conseqüències ben clares al sistema educatiu : la demanda cada dia més gran d'aprenentatge de llengües estrangeres, i l'arribada d'immigrants a la cerca de millors condicions de vida, els quals han de ser escolaritzats.

Naturalment que aquestos canvis afecten a la composició de l'alumnat així com als objectius de la institució escolar que la societat demanda, que amb el repte d'alfabetitzar en les TIC i la millora de la qualitat d'aquells aspectes que a les avaluacions internacionals es focalitza, cas de la lectura comprensiva i funcional així com la resolució de problemes configuren alguns dels reptes de l'actual marc educatiu als quals els nous materials curriculars han de donar resposta.

La situació valenciana

Amb una llengua pròpia encaixada entre una llengua planetària com l'anglès i una altra, el castellà que també busca definir el seu paper en el concert mundial, amb comunitats novingudes que no sempre accepten de bon grat la situació que s'hi troben a ningú se li escaparà la importància i el paper clau que tenen els materials curriculars així com, la manera en que el centre els organitza i els posa en funcionament. Aquesta organització, conjuntament amb l'acció tutorial i la planificació d'activitats complementàries forma un tot que s'ha de planificar.

Una societat amb dues llengües, valencià i castellà, que demanda d'aprenentatge de més llengües en un entorn com és l'europeu i amb gran diversitat lingüística i cultural a les aules unit a la peculiar situació de minorització de la llengua pròpia, el valencià, té unes implicacions decisives a l'hora d'organitzar l'estructura i la presentació dels continguts estratègics i lingüístics en els materials curriculars.

L'educació plurilingüe com a resposta. El treball integrat de les llengües i de les llengües i els continguts.

Sembla ser que l'únic model educatiu que pot fer front als desafiaments que planteja el món actual és una educació plurilingüe basada i fonamentada en la recuperació lingüística i cultural de la llengua dels valencians, el valencià comunament, que ha d'esdevenir l'eix a partir del qual s'organitze tot el sistema.

No ens detindrem a analitzar l'organització del sistema en programes i focalitzarem en quines característiques han de presentar el currículum i els materials curriculars que el desenvolupen per tal de possibilitar la construcció en l'alumnat d'una competència en comunicació lingüística plurilingüe i plenament articulada i integrada per les llengües oficials de la Comunitat i més d'una llengua estrangera; i no una suma de competències independents en cadascuna de les llengües.

En primer lloc cal un **currículum integrat de l'àrea de Llengües** que possibiliti l'articulació dels continguts de valencià, castellà i llengua estrangera.

També caldrà l'establiment d'objectius i criteris d'avaluació per a cadascuna de les llengües així com objectius i criteris d'avaluació comuns a les tres llengües. És a dir un currículum, que a partir de l'esborrany **del projecte de Decret .../2007 ----- pel qual s'establix el currículum de l'Educació Primària en la Comunitat Valenciana** presentat per una banda fixe objectius independents per a cadascuna de les llengües i objectius comuns per a totes.

És també necessari un desplegament i aplicació curricular on s'enganxen molt clarament activitats comunicatives i activitats reflexives en cadascuna de les llengües, aprofitant les possibilitats de transferències positives entre elles.

Per últim es necessita desenvolupar un àmbit com és **l'aprenentatge de les llengües a través dels continguts** mitjançant, no només amb l'existència d'un bloc de continguts com és el de la llengua instrument d'aprenentatge sinó, a través de l'organització del currículum en l'ús vehicular en les diferents llengües en diferents àrees. Això implica, entre altres possibles organitzacions que respecten els principis de la integració de llengües, que l'àrea de Valencià i Coneixement del Medi per a l'Educació Primària han d'estar concebudes de manera integrada i que conformen un únic projecte educatiu. Aquest projecte ha de tenir un disseny de les unitats que a partir dels mateixos tòpics en les dues àrees possibilita treballar-les de manera simultània. Cal que els continguts d'una àrea s'aprofiten per a l'altra amb el propòsit que la competència en comunicació lingüística es recolze en les competències d'interacció amb el món físic i a l'irrevés. Llengua, cultura i territori és un trinomi necessari.

Si amb això pensem que s'aprofiten plenament els avantatges d'una concepció instrumental de l'aprenentatge de les llengües en relació a la llengua pròpia, és clar que també estem contribuint a l'adopció de la consciència bilingüe per part de l'alumne, pas necessari a la configuració de la ment bilingüe amb aportacions des de totes les llengües ; curriculars, familiars i ambientals; a l'objectiu final d'aconseguir la plena competència bilingüe o plurilingüe. O el que és més important estem dotant els alumnes de les eines per aprendre a aprendre i de la motivació suficient d'una tasca que no acaba mai com és la d'arribar a dominar, en funció de les seues necessitats vitals, les llengües necessàries al llarg de la seua vida. Això sense malmetre la possibilitat d'estendre el coneixement de la llengua o llengües pròpies en un escenari de convivència i plena recuperació lingüística i cultural.

Algunes qüestions ben concretes per a dissenyar materials curriculars.

Altres elements que considerem han d'estar presents en el desenvolupament curricular in per tant reflectits en els materials curriculars són:

- Activitats lingüístiques en les quals s'aprofiten coneixements adquirits en altres llengües.
- Activitats no lingüístiques vehiculades en diferents llengües o en les quals s'aprofiten coneixements adquirits amb altres llengües.
- Planificació d'activitats de reforç i ampliació de manera que es possibilita a tots els alumnes la consecució del *saber més essencial* del currículum i el desenvolupament màxim de totes les potencialitats.
- Treballar des del primer moment l'autoavaluació, ja que el *saber si sé* és el punt de partida per a l'autoregulació dels aprenentatges.
- Un *saber fer* que s'evidencie en el caràcter marcadament procedimental i d'ús real i funcional de les activitats proposades. Ja siguen textos funcionals en Llengua, tasques o productes en Medi, resolució de problemes de la vida diària en Matemàtiques, etc.
- La realització dels treballs o productes finals que es proposen en cada Unitat hauran d'estar guiats amb activitats pautades de manera que l'alumne entenga la seqüència procedimental per a realitzar tasques cada vegada més complexes.

Aspiracions

Ens calen projectes genuïns, fet per a valencians des del País Valencià; no traduccions ni adaptacions per tal que materials donen resposta a les necessitats reals dels valencians pel que fa a la nostra situació sociolingüística i cultural. Materials arrelats al medi, tant en els tòpics com en la selecció de continguts, de manera que els contextos siguen reals pels alumnes. Materials on l'alumne haja d'utilitzar de manera pràctica i funcional els continguts apresos i que donen molta importància a la lectura tant des del punt de vista literari, lúdic i cultural com des del punt de vista d'eina funcional i d'aprenentatge per aconseguir informació. Materials que aprofiten els avantatges de l'educació plurilingüe en totes les seues vessants: amb la coordinació, integració i seqüenciació dels continguts de les diferents àrees i en les diferents llengües.

Per tal, com hem dit més amunt, d'aconseguir una plena integració de tots els ciutadans, siga quina siga la seua llengua primera o materna i disposar-los per una futura projecció vital i professional amb l'aprenentatge autònom de qualsevol llengua, des de la situació privilegiada de viure en una societat en la qual s'usa més d'una llengua.

Bibliografia:

PASCUAL GRANELL, Vicent. *El tractament de les llengües en un model d'educació plurilingüe per al sistema educatiu valencià*. València: Generalitat Valenciana - Conselleria de Cultura, Educació i Esport, 2006. (Suport a l'ensenyament en valencià; 15). ISBN 84-482-41444

Esborrany del projecte de decret .../2007 ----- pel qual s'establix el currículum de l'educació primària en la comunitat valenciana *

* Potser ja s'haja publicat en la data de publicació d'aquest l'article.

Ferran Oltra Llin i Ignasi Carbonell García. Mestres i autors de materials curriculars.